

Joanna Schiller-Walicka

Instytut Historii Nauki im. L. i A. Birkenmajerów PAN

ORCID 0000-0002-2783-2507

## **Działalność Pracowni Dziejów Oświaty i Antropologii Kultury Instytutu Historii Nauki PAN w 2022 r.**

### **Research Activity of the History of Education and Anthropology of Culture Research Unit at the Institute for the History of Science PAS in 2022**

The article presents the research areas, scientific achievements, popularization efforts, and organizational accomplishments of the members of the Research Unit in 2022. The conducted research covered the period from the mid-18<sup>th</sup> c. to almost modern times, with the majority of the Unit members focusing on research related to the 20<sup>th</sup> c.

**Keywords:** scientific research, history of education, history of culture, history of science, Institute for the History of Science PAS

**Słowa kluczowe:** badania naukowe, historia oświaty, historia kultury, historia nauki, Instytut Historii Nauki PAN

W skład Pracowni Dziejów Oświaty i Antropologii Kultury Instytutu Historii Nauki im. L. i A. Birkenmajerów PAN w 2022 r. wchodził: dr hab. Joanna Schiller-Walicka, prof. PAN (kierownik), prof. Jan Piskurewicz, prof. Leszek Zasztowt (urlop bezpłatny), dr Jakub Bajer, dr Mikołaj Getka-Kenig, dr Michał Piekarski, dr Alicja Urbanik-Kopeć, dr Monika Wiśniewska, mgr Michał Jasiński i mgr Daniel Sunderland. Jesienią 2022 r. do zespołu dołączył nowy pracownik – dr Michał Siermiński. Dwie osoby spośród wymienionych uzyskały w ostatnim czasie awans naukowy – Michał Jasiński jesienią 2022 r. obronił z wyróżnieniem pracę doktorską, natomiast Mikołaj Getka-Kenig rozpoczął w 2022 r. procedurę habilitacyjną, uwieńczoną uzyskaniem stopnia doktora habilitowanego wczesną wiosną 2023 r.

Obszar zainteresowań badawczych pracowników nie zmienił się i obejmuje okres od drugiej połowy XVIII w. do czasów współczesnych, przy czym punkt ciężkości przesunął się w stronę badań dotyczących XX w.

## Badania nad XVIII w.

Dr Jakub Bajer kontynuował prace nad planowaną rozprawą habilitacyjną *Dzieje Polskiej Szkoły Orientalnej w Stambule (1766–1793)*. Prowadził kwerendy w Archiwum Głównym Akt Dawnych i Bibliotece ks. Czartoryskich, których celem była rejestracja oraz wstępne rozpoznanie pod względem kompletności, układu rzeczowego i chronologicznego licznych ale rozproszonych materiałów zachowanych do tego tematu. Są to kodeksy z kilku zespołów archiwalnych, stanowiących niegdyś archiwum króla Stanisława Augusta (część tzw. puławska w Krakowie oraz tzw. Zbiór Popielów i Archiwum Królestwa Polskiego w Warszawie). Ze względu na bardzo słabe opracowanie inwentarzy praca ta dla kolejnych tomów materiałów z lat 1766–1780 (każdy z nich składa się z ok. 800–1000 kart) musiała być wykonana z autopsji.

Oprócz tego dr Bajer kontynuował prace źródłoznawcze w postaci powiązanych ze sobą tematycznie edycji źródłowych, dotyczących polskiej dyplomacji w Wiedniu (po książce *Correspondance du roi Stanislas-Auguste et de Luigi Malabaila di Canale 1765–1773*, Warszawa 2020). W ramach stypendium Fundacji Augusta Cieszkowskiego miał w planach podjęcie pracy nad drugą częścią materiałów dotyczących misji Andrzeja Ogińskiego w Wiedniu (w 2021 r. opracował pierwszą część listów z 1772 r.; w 2022 r. celem było dopełnienie pracy o listy z 1774 r. i wydanie ich w ramach jednej edycji). Zadanie to okazało się jednak niewykonalne wskutek agresji rosyjskiej na Ukrainę i zamknięcia archiwów rosyjskich dla polskich badaczy (polonika z Rosyjskiego Archiwum Państwowe Akt Dawnych [RGADA] w Moskwie). W związku z tym zmuszony był dokonać zmiany zgłoszonego wcześniej projektu na zbliżony tematycznie – opracowanie korespondencji Stanisława Augusta z Franciszkiem Rzewuskim z 1766 r., znajdującej się w Bibliotece Uniwersyteckiej we Lwowie. Efektem pracy jest maszynopis z transkrypcją listów (60 stron po francusku). Niestety, materiały po ich sprowadzeniu w formie skanów ze Lwowa okazały się niekompletne, brakuje w nich ustępów, które były zsyfrowane w XVIII w., a to uniemożliwia wydanie ich drukiem w formie pełnej edycji źródłowej. Ostatecznie więc zamiast jednej większej edycji źródłowej ukaże się jedna mniejsza (wspomniana korespondencja z Ogińskim z 1772 r., ok. 250 stron) oraz artykuł źródłoznawczy, prezentujący królewską korespondencję z Rzewuskim.

Ponadto dr Bajer przygotował do druku dwa artykuły: *Entre le salon et la cour. Stanislas-Auguste, Madame Geoffrin et le baron de Gleichen*, który dotyczy postaci Karola Heinricha barona de Gleichen, dyplomaty Królestwa Danii we Francji, pełniącego rolę swego rodzaju łącznika między światem paryskich salonów a dworem w Wersalu w kontekście spraw powierzanych mu przez Stanisława Augusta w latach 1765–1766. Tekst w języku francuskim powstał na podstawie materiałów archiwalnych zebranych podczas kwerendy w Duńskim Archiwum Narodowym w Kopenhadze i ukaże się w 2023 r. w pracy zbiorowej *Polyhistor Europaeus. Études sur l'âge classique offertes à Chantal Grell* w wydawnictwie Brepols International Publishers (w serii *De Diversis Artibus*). Drugi artykuł: *Aneksja Spisza i starostw podgórskich przez Austrię w świetle korespondencji Stanisława Augusta z Canalem (1769–1772)* ukazuje sprawę bezprawnej aneksji starostwa spiskiego i trzech starostw na Sądecczyźnie, dokonanej przez monarchię habsburską w latach 1769–1772, w świetle wspomnianej korespondencji Stanisława Augusta z Canalem, a także materiałów ze Zbioru Popielów w Archiwum Głównym Akt Dawnych. Jest to pokłosie współorga-

nizowanej przez dr. Bajera konferencji „Po co nam niepodległość? Konferencja w związku z 250. rocznicą I rozbioru Rzeczypospolitej”, 22–24 czerwca 2022 r. (IHN PAN, Zamek Królewski w Warszawie, Instytut De Republica, Wydział Historyczny UW). Artykuł ukaże się w pracy zbiorowej *Pierwszy rozbiór Polski w świetle najnowszych badań* pod redakcją dr. Bajera oraz Jacka Kordela. Na międzynarodowej konferencji „The Readings of Albertas Vijūkas Kojalavičius 2022”, która odbyła się 16 września 2022 r. w Retowie na Litwie, dr Bajer przedstawił referat *The 1772 Correspondence between Stanisław August and Andrzej Ogiński*.

## Badania nad XIX w.

13 października 2022 r. odbyła się publiczna obrona pracy doktorskiej mgr. Michała Jasińskiego *Unici warszawscy w latach 1721–1945. Kulturowy obraz społeczności*. Na wniossek recenzentów rozprawa otrzymała wyróżnienie i rekomendację do druku, a jej autor decyzją Rady Naukowej IHN PAN z 20 października 2022 r. otrzymał stopień doktora.

Po obronie dr Jasiński przeszedł do Pracowni Historii Nauk Przyrodniczych i Medycznych, gdzie oprócz przygotowywania do druku swojej rozprawy doktorskiej podjął pracę nad biografią naukową doktora nauk farmaceutycznych Teodora Kikty (planowana publikacja w formie artykułu w „Medycynie Nowożytnej” w 2023 r.). Rozpoczął kwerendy w warszawskim klasztorze sióstr wizytek (księgozbiór królewski, starodruki, zbiór grafik, w planach także archiwum) pod kątem problematyki przyrodniczo-medycznej i naukoznawczej. Prowadził także kwerendy w Archiwum Archidiecezjalnym w Poznaniu, Archiwum Diecezjalnym w Łomży, Archiwum Państwowym w Łomży, Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej, Centralnym Archiwum Wojskowym Wojskowego Biura Historycznego, Archiwum UW, Archiwum Akt Nowych, Muzeum Warszawy i Muzeum Farmacji w Warszawie. Przygotował do druku artykuł *Twórczość naukowa warszawskich grekokatolików i kwestia unicka w badaniach wychowanków warszawskich uczelni ostatniego stulecia. Przyczynek do historii historiografii*, skierowany do druku w „Kwartalniku Historii Nauki i Techniki”. Wystąpił z referatami na dwóch konferencjach naukowych: I Interdyscyplinarnym Kongresie Badań nad Cmentarzami, zorganizowanym przez Instytut Historii Sztuki Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie i Narodowy Instytut Dziedzictwa (20 października 2022 r.), na którym wygłosił referat *Rozproszone dziedzictwo: zachowane i utracone nagrobki unickie jako świadectwo różnorodności etniczno-wyznaniowej mieszkańców Warszawy*, oraz w ramach The Assemani Seminar for Eastern Catholic History, Neustern Project (organizatorzy: Institute of History PAS, Ihor Skochyliias Center for Religious Culture Ukrainian Catholic University, Institute of Eastern and South Eastern European History Ludwig-Maximilians-Universität München), przedstawił 15 listopada 2022 r. referat *Warsaw and Rome: The Significance of Basilian Residences in the West*.

Dr Alicja Urbanik-Kopeć realizowała projekt NCN Sonata „Najbardziej niebezpieczne w świecie istoty. Tożsamość i aspiracje guwernantek w Królestwie Polskim (1830–1914) w kontekście zmian społecznych i kulturowych”. Przeprowadzała kwerendy biblioteczne w Polsce i Ukrainie, poszukując materiałów do planowanej rozprawy habilitacyjnej poświęconej nauczycielkom domowym. W ramach upowszechniania wyników swoich badań wzięła udział jako panelistka w Festiwalu Feminatywa we Wrocławiu (4–11 listopada 2022 r.,

Miejska Biblioteka Publiczna im. T. Różewicza). Uczestniczyła też w konferencji naukowej European Society for the History of Science na Université Libre de Bruxelles (7–10 września 2022 r.), gdzie wygłosiła referat *Governesses in the Kingdom of Poland (1864–1904) in the Context of Class and Gender*. Dwukrotnie wystąpiła również z wykładami: 24 września 2022 r. w Muzeum Fotografii w Krakowie (*Robotnice i prawa pracownicze w XIX wieku*), a 16 grudnia zagadnienie *Eugenics and Social Health* przedstawiła w ramach Samson Seminars „Nature(s) and Norms” – międzynarodowej inicjatywie EUR’Orb Sorbona i paryskiego CEFRES.

W 2022 r. ukazała się kolejna już w jej dorobku monografia poświęcona społeczności kobiecej, tym razem dotycząca dziejów instytucji małżeństwa w XIX–początku XX w.<sup>1</sup> Ogłosiła także artykuł związany z prowadzonymi badaniami nad guwernantkami w Królestwie Polskim<sup>2</sup>.

W związku z publikacją książki, która, podobnie jak poprzednie, spotkała się z szerokim odzewem czytelnictwem, brała udział w licznych spotkaniach autorskich (Sopot, Warszawa, Kraków). Udzieliła też licznych wywiadów prasowych i radiowych, popularyzujących wiedzę na temat warunków pracy i życia kobiet w XIX w., m.in. w radiu TOK FM, Dwójce, RMF FM; udzieliła wywiadów publikowanych w pismach kobiecych („Wysokie Obcasy”, „Vogue”, „Zwierciadło”, „PANI”), a także na portalach internetowych (Okopress, onet.pl, wp.pl, gazeta.pl i in.).

Problematyką kobietą w XIX w. zajmuje się także mgr Daniel Sunderland, który kontynuuje prace nad przygotowaniem rozprawy doktorskiej pod roboczym tytułem *Żałoba narodowa w dobie powstania styczniowego w kontekście nierówności płciowych w podręcznikach do historii*. Wyniki dotychczasowych badań przedstawił 27 października 2022 r. na seminarium z historii oświaty i dziejów ruchu umysłowego Pracowni Dziejów Oświaty i Antropologii Kultury.

Uzyskany grant Fundacji Margi i Kurta Möllgaardów pozwolił mu spędzić miesiąc (2 maja–3 czerwca 2022 r.) w Instytucie Międzynarodowych Badań nad Podręcznikami w Brunzshwiku — najlepszej jednostce specjalizującej się w tej problematyce na świecie. W trakcie pobytu przygotował katalog źródeł polskich oraz opracowań, które mogłyby szczególnie zainteresować historyków oświaty (WH-HB: *Methodology of Textbook and Curriculum Research*, WH-HCa: *Textbook Analysis and Curriculum Research*, WH-KA: *Historical Education Research*, WH-KCa: *Treatment of History, Memory, Coming to Terms with the Past*). Wyniki badań i projekt rozprawy doktorskiej konsultował z pracownikami tamtejszego ośrodka (prof. Riem Spielhausem i dr. Marcusem Ottem), stypendystami z Uniwersytetu Cape Town, Gruzińskiego Uniwersytetu Amerykańskiego, z Fundacji Maxa Webera, Australijskiego Uniwersytetu Narodowego i Moskiewskiego Uniwersytetu Państwowego, a także uczestnikami seminarium zorganizowanego przez instytut. Przeprowadził także krótkie kwerendy w zasobach Polskiej Misji Historycznej w Würzburgu, a także w różnych instytutach naukowych Gottfried-Wilhelm-Leibniz-Gemeinschaft w Moguncji, we Frankfurcie, Marburgu, Lipsku, wreszcie w Bibliothek für Bildungsgeschichtliche Forschung der Gottfried-Wilhelm-Leibniz-Gemeinschaft w Berlinie.

1 A. Urbanik-Kopeć, *Matrymonium. O małżeństwie nieromantycznym*, Warszawa 2022.

2 Eadem, *Dziewczyńska wyobraźnia jako osobliwa siła bezsilnych*, „Czas Kultury” 2022, nr 2 (213), s. 60–70.

Opublikował jeden tekst i jeden komunikat, będące pokłosiem konferencji naukowych<sup>3</sup>; wziął także udział w dwóch międzynarodowych konferencjach naukowych: z referatem *Beyond Symbolic Power and Knowledge Apparatus: Exploring Recent Developments in the Methodology of International Textbook Research* wystąpił 23 maja 2022 r. na Fellowship Colloquium, Georg-Eckert-Institut für Internationale Schulbuchforschung der Gottfried-Wilhelm-Leibniz-Gemeinschaft w Brunzswiku, a 9 września 2022 r. na Université Libre de Bruxelles podczas konferencji *Science Policy and the Politics of Science*, w której brała udział również dr Urbanik-Kopeć, zreferował temat *Poland v Gender Studies: The Academic Fight for Equality and the Government Backlash*.

## Badania nad XX w.

### Okres międzywojenny

Dr Michał Piekarski pracował nad kolejnymi rozdziałami pracy habilitacyjnej, poświęconej studentom z ziem polskich na studiach muzykologicznych w Wiedniu w latach 1898–1938. Podczas pobytu w czerwcu 2022 r. w Austrii prowadził poszukiwania w Archiv der Universität Wien, gdzie zapoznał się zteczkami osobowymi studentów i absolwentów muzykologii pochodzących z ziem polskich, jak Józef Koffler, Irena Pelikant, Adam Skarżyński, Bencion Rogowski (postać wcześniej nieznana) czy Lew Turkewycz. W ramach badań prowadzonych w Fachbereichsbibliothek Musikwissenschaft Uniwersytetu Wiedeńskiego zapoznał się z rękopisem pracy doktorskiej Konrada Zawitowskiego, który w 1902 . jako pierwszy Polak obronił pracę z zakresu muzykologii (*Stanislaus Moniuszko*), a także odnalazł pracę doktorską Juliana Pulikowskiego z 1932 r. (*Zur Geschichte des Begriffes Volkslied im musikalischen Schrifttum*). Zbiory tej biblioteki dostarczyły również obszernej, niemieckojęzycznej literatury przedmiotu.

Dr Piekarski przeprowadził także kwerendy w wiedeńskim Haus-, Hof- und Staatsarchiv i w Archiv der Universität für Musik und darstellende Kunst, gdzie poszukiwał dokumentów związanych z polskim pianistą i pedagogiem Jerzym Lalewiczem, wykładowcą Akademii Muzycznej w Wiedniu (1913–1919).

Dalsze badania dr Piekarski prowadził już w Warszawie, w Archiwum Akt Nowych, Archiwum Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina i w Archiwum UW, oraz w Krakowie, w Oddziale Zbiorów Muzycznych Biblioteki Jagiellońskiej. Zebrane materiały posłużyły zarówno do przygotowywanej pracy habilitacyjnej, jak i do napisania artykułu<sup>4</sup>. Dotyczy on ciekawego odkrycia, jakim jest odnaleziona w Archiwum UW nieznana dotąd praca magisterska *Repertuar operowy Teatru Narodowego jako przyczynek do życia kulturalnego Warszawy w drugiej połowie XVIII wieku*, obroniona w 1938 r. na Uniwer-

3 D. Sunderland, *Argument z postmodernizmu. Epizod z wojny twórców z krytykami*, [w:] *Śmierć krytyka. Kultura uczestnictwa a przemiany krytyki XX i XXI w.*, red. A. Górka, E. Janiak, K. Jędrasiak, Łódź 2022, s. 29–38; idem, *Poland v Gender Studies: The Academic Fight for Equality and the Government Backlash*, [w:] *Science Policy and the Politics of Science: Book of Abstracts*, Brussels 2022, s. 99.

4 M. Piekarski, *Z badań nad repertuarem operowym Teatru Narodowego w drugiej połowie XVIII w. Nieznana praca magisterska obroniona na Uniwersytecie Warszawskim w 1938 r.*, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 2022, t. 67, nr 2, s. 65–84.

sytecie Warszawskim. Autorką była Gustawa Zysman (po 1945 r. znana jako Krystyna Żukotyńska). Ponieważ nieformalnym promotorem pracy był Julian Pulikowski (wykładowca muzykologii na UW w latach 1935–1939), za sprawą odkrycia pracy Zysman można uznać, że pierwszą pracą magisterską z zakresu muzykologii obroniono na UW w 1938 r. (dotąd za pierwsze prace z tej dyscypliny obronione na UW uważano rozprawy Józefa Kańskiego i Józefa Patkowskiego z 1953 r.).

Nadszpiewanie interesujące wyniki przyniosły także kwerendy prasowe: dr Piekarski przejrzał w całości miesięcznik „Muzyk Wojskowy” (1926–1929), miesięcznik „Orkiestra” (1930–1938), „Echo – Miesięcznik Poświęcony Kulturze Muzycznej Lwowa” (1936–1937). Dwa ostatnie ukazywały się pod redakcją Józefa Kofflera, absolwenta muzykologii wiedeńskiej.

Przygotowując artykuł *Muzyka i muzycy w kręgu rodziny Węśławskich w Wilnie*<sup>5</sup>, dr Piekarski korzystał z prywatnego archiwum rodziny Węśławskich w Gdyni, gdzie natrafił na nieopisane dotąd, dwa opracowane intrologatorsko zbiory druków muzycznych, należące wcześniej do Stanisława Węśławskiego (1896–1942). Zawierały one kompozycje Ignacego Jana Paderewskiego, Henryka Melcera, Ludomira Różyckiego, Karola Szymanowskiego i innych kompozytorów polskich przełomu XIX i XX w. Natomiast w Oddziale Zbiorów Specjalnych Biblioteki Jagiellońskiej natrafił na również nieopisane dotąd rękopisy pieśni na głos i fortepian autorstwa Węśławskiego. Odkrycia te posłużyły jako inspiracja do opisanego wspomnianego zbioru w kontekście kultury muzycznej Wilna pierwszej połowy XX w.

W 2022 r. ukazały się jeszcze dwa artykuły dr. Piekarskiego, oparte na materiałach archiwalnych i prasowych: pierwszy poświęcony postaci wieloletniego pedagoga i dyrektora Państwowego Konserwatorium Muzycznego w Warszawie, Henryka Melcer-Szczawińskiego<sup>6</sup>, a drugi dyrektorowi Konserwatorium we Lwowie, Karolowi Mikulemu<sup>7</sup>.

Dr Piekarski wystąpił z referatami na czterech konferencjach naukowych: podczas „Obchodów 100-lecia śmierci Franciszka Bylickiego (1845–1922)” (Kraków, Państwowa Szkoła Muzyczna II stopnia im. Władysława Żeleńskiego, 28 kwietnia 2022 r.) przedstawił referat *Salon muzyczny we Lwowie*; na III Sympozjum Historyków Muzyki XIX wieku (Warszawa, Instytut Sztuki PAN w Warszawie, 31 maja 2022 r.) referat *Konrad Zawilowski – doktor muzykologii solistą wiedeńskiej Hofoper*; na konferencji „Archiwa, biblioteki, kolekcje na terenie Galicji” (Przemyska Biblioteka Publiczna, 9 września 2022 r.) zaprezentował temat *Dzieje muzyczne Lwowa a ich dokumentacja archiwalna*, i na konferencji „100 lat Muzykologii Uniwersyteckiej w Poznaniu” (Instytut Muzykologii UAM w Poznaniu, 16 grudnia 2022 r.) wystąpił z referatem *Adolf Chybiński jako dydaktyk na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie i Uniwersytecie Poznańskim. Kontynuacja szkoły lwowskiej wobec tradycji muzykologii poznańskiej*.

Sporo uwagi dr Piekarski poświęca popularyzacji – obejmuje ona zarówno publikacje<sup>8</sup>, jak i wykłady, organizację koncertów, udział w audycjach radiowych i telewizyjnych.

5 Idem, *Muzycy i muzyka w kręgu rodziny Węśławskich w Wilnie*, „Muzyka” 2022, nr 2 (265), s. 63–90.

6 Idem, *Henryk Melcer-Szczawiński w kontekście jego epoki*, [w:] *Długi wiek XIX w muzyce*, red. M. Sulek, Warszawa 2022, s. 57–92.

7 Idem, *Karol Mikuli, uczeń Fryderyka Chopina i dyrektor konserwatorium we Lwowie. W 200. rocznicę urodzin pianisty i kompozytora (1821–2021)*, „Studia Chopinowskie” 2021 [2022], nr 2 (8), s. 4–21.

8 Idem, *Rapsodia ukraińska w przedwojennej Polsce*, „Ruch Muzyczny” 2022, nr 7, s. 18–19; idem, *Teatr hrabiiego Skarbka*, „Cracovia Leopoldis” 2022, nr 1, s. 43–44; idem, *Pierwsza Dyrektorka*, „Cracovia Leopoldis” 2022, nr 2, s. 40–42; idem, *Lwowska Pani Twardowska*, „Cracovia Leopoldis” 2022, nr 3, s. 44–45; idem, *Pamięć o rodzinie Szymanowskich we Lwowie*, „Cracovia Leopoldis” 2022, nr 4, s. 47–48.

Prof. Jan Piskurewicz kontynuował rozpoczęte rok wcześniej badania nad tematem: Naukowe relacje polsko-włoskie w dwudziestoleciu międzywojennym (1918–1939) i po wojnie. Dzięki zebranych już wcześniej materiałom, w związku z 50. rocznicą śmierci Romana Pollaka – wybitnego animatora naukowych i kulturalnych relacji polsko-włoskich, opublikował dwa artykuły o jego życiu i działalności<sup>9</sup>. Zainicjował także przygotowanie konferencji „Roman Pollak (1886–1972) – nowe spojrzenia. Sesja naukowa w 50. rocznicę śmierci”, która odbyła się 25–26 października 2022 r. w Poznaniu (organizatorami były: Uniwersytet Adama Mickiewicza, Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk oraz IHN PAN). Wygłosił tam referat wstępny *O życiu i działalności Romana Pollaka – zarys biograficzny*.

W 2022 r. rozpoczął także zbieranie materiałów do dziejów Instytutu Kultury Polskiej im. Attilio Begeya (1930–1987) w Turynie, które zamierza opracować wspólnie z profesorem Uniwersytetu w Turynie oraz młodą uczoną zajmującą się także tym tematem. Na przełomie czerwca i lipca 2022 r. odbył kwerendę w uniwersyteckim Archivio Storico w Turynie i w Biblioteca Reale. Prowadził także badania w Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza, gdzie znajdują się interesujące go archiwalia. Rezultatem tych kwerend są dwa artykuły – pierwszy z nich, łączący postać Romana Pollaka z powstaniem Instytutu Kultury Polskiej, został już opublikowany<sup>10</sup>, drugi ukaże się w wydawnictwie historyczno-literackim.

Oprócz głównego nurtu swoich zainteresowań dotyczących problematyki dziewiętnastowiecznej mgr Daniel Sunderland zajmuje się także tematem: Korzenie polskiej kultury wizualnej. Teoria estetyczna Jana Sunderlanda i wybrane teorie współczesne dwudziestolecia międzywojennego. We współpracy z Fundacją Archeologii Fotografii przygotował kolejny wniosek o dofinansowanie w ramach programu Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego („Wirtualne Muzeum Fotografii — opracowanie i udostępnienie archiwum polskich fotografów”), obejmujący tym razem archiwa Władysława Pawelca, Marii Chrzęszczowej, Antoniego Zdebiaka i Jana Sunderlanda. W związku z ostatnim z nich zaplanowano opracowanie dokumentacji fotograficznej aktualnego stanu zbiorów, konsultacje konserwatorskie i sporządzenie kopii cyfrowych 1,5 tysiąca wybranych obiektów, symposium poświęcone działalności naukowej i pedagogicznej twórcy, zorganizowane we współpracy z IHN PAN, a także wystawę przypominającą największe jego dokonania artystyczne, której towarzyszyć będzie bogaty program kulturalny (słuchowisko, warsztaty i oprowadzania kuratorskie z tłumaczeniem na polski język migowy).

Mgr Sunderland jako koordynator realizuje także grant przyznany na lata 2023–2024 i finansowany przez Ministerstwo Edukacji i Nauki (Rozwój Czasopism Naukowych) „Rozwój praktyk wydawniczych i edytorskich wybranych czasopism naukowych z zakresu historii nauki i oświaty”.

9 J. Piskurewicz, *Roman Pollak (1886–1972) i jego rola w rozwoju stosunków naukowych i kulturalnych polsko-włoskich*, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 2022, t. 67, nr 3, s. 43–90; idem, *O życiu i działalności Romana Pollaka. Zarys biograficzny w 50 rocznicę śmierci*, „Rocznik Towarzystwa Naukowego Warszawskiego” 2021–2022, t. 84, s. 89–108.

10 Idem, *Roman Pollak – inicjator i opiekun Instytutu Kultury Polskiej im. Attilio Begeya przy Uniwersytecie w Turynie*, „Rozprawy z Dziejów Oświaty” 2022, t. 59, s. 189–221.

## Okres po 1945 r.

Dr Mikołaj Getka-Kenig kontynuował prace nad projektem badawczym NCN „Zabytki architektury i polityka historyczna w komunistycznej Polsce – przypadek Krakowa 1945–1978”. W 2022 r. prowadził kwerendy archiwalne w Archiwum Narodowym w Krakowie (zespoły Urzędu Wojewódzkiego Krakowskiego, Miejskiej Rady Narodowej, Wojewódzkiej Rady Narodowej, Społecznego Funduszu Odbudowy Stolicy w Krakowie, Komitetu Wojewódzkiego PZPR), Archiwum Akt Nowych w Warszawie (zespoły Ministerstwa Kultury i Sztuki, Sejmu Ustawodawczego RP i Sejmu PRL, Urzędu Rady Ministrów), Archiwum Zakładowym Zamku Królewskiego na Wawelu – Państwowych Zbiorach Sztuki (zespoły Muzeum Historii Wawelu, Państwowych Zbiorów Sztuki, Kierownictwa Odnowienia Zamku Królewskiego na Wawelu), Archiwum Zakładowym Muzeum Narodowego w Krakowie, Archiwum Zakładowym Muzeum Krakowa, Archiwum UJ (zespół Muzeum UJ), a także kwerendy biblioteczne w Bibliotece Jagiellońskiej i Bibliotece UW. W swoich poszukiwaniach koncentrował się na badaniu genezy i pierwszych kilkunastu latach istnienia muzeum na Wawelu: od 1945 r. (otwarcie Zamku dla publiczności) do 1961 r. (otwarcie nowej aranżacji komnat królewskich po powrocie arrasów jagiellońskich z Kanady). Z punktu widzenia tematu projektu Muzeum wawelskie (Państwowe Zbiory Sztuki na Wawelu) zasługuje na szczególną uwagę ze względu na szczególnie status Zamku wawelskiego, jedyne zabytku w Krakowie, który podlegał bezpośrednio władzy centralnej. Zamek, zachowany niemal bez szwanku po II wojnie światowej, był też jedyną historyczną rezydencją królewską w komunistycznej Polsce, która została udostępniona zwiedzającym od razu po wojnie. Jego przeznaczenie wywołało jednak spór między administracją centralną a Ministerstwem Kultury i Sztuki. Jedna strona chciała kontynuacji funkcji rezydencjonalnej Zamku i jego ciągłej obecności w życiu politycznym, a druga jego pełnej muzealizacji i traktowania wyłącznie w charakterze pomnika historii. Był to spór o rolę dziedzictwa polskiego Złotego Wieku w komunistycznej Polsce, który ostatecznie został wygrany przez stronę muzealną ze względu na brak poważniejszego politycznego znaczenia Krakowa. Analiza tego konkretnego przypadku pozwala ukazać ambiwalencję państwowej polityki wobec dziedzictwa przedrozbiorowego, polegającą jednak nie na podważaniu jego znaczenia, ale na niejednoznacznym stosunku do jego współczesnej funkcji społecznej. Badania te odnoszą się bezpośrednio do innych studiów poświęconych stosunkowi władz komunistycznych do materialnego dziedzictwa monarchii w powojennej Europie Środkowo-Wschodniej. Jest to wciąż zagadnienie nowe, a całkiem nowatorskie na gruncie historiografii polskiej.

Pokłosiem wcześniejszych zainteresowań dr. Getki-Keniga epoką oświecenia są trzy artykuły, jakie ukazały się drukiem w 2022 r.<sup>11</sup> Zajmował się także przygotowaniem artykułu *Urzędnicza kariera Bonifacego Witkowskiego (1800–1840) – przyczynek do dziejów biurokracji budowlanej w Królestwie Polskim*, który został złożony do druku w „Kwartalniku Historii Nauki i Techniki”, oraz tekstu (na podstawie materiałów zebranych w Archiwum

11 M. Getka-Kenig, *Zagadnienia budownictwa cywilnego w pracach Rady Administracyjnej Królestwa Polskiego okresu konstytucyjnego (1815–1830)*, „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej” 2022, t. 70, nr 1, s. 1–70; idem, *Od Staszica do Grochulskiej – badania nad biografią Stanisława Kostki Potockiego*, „Studia Wilanowskie” 2021 [2022], t. 28, s. 41–56; idem, *Uwagi o politycznym znaczeniu klasycyzmu w architekturze sakralnej okresu stanisławowskiego – przypadek katedry wileńskiej*, „Studia Waweliana” 2019–2020 [2022], t. 20–21, s. 105–123.



Państwowym w Kielcach i Archiwum Zakładowym Muzeum Zamkowego w Sandomierzu) o procesie muzealizacji zamku w Sandomierzu. To ostatnie zagadnienie przedstawił też w referacie *Muzealizacja Zamku Królewskiego w Sandomierzu – przyczynek do dziejów powojennej polityki ochrony dziedzictwa kulturowego*, wygłoszonym na konferencji „Średniowieczne i nowożytne zamki – granice i formy ochrony w XXI wieku”, która odbyła się w Malborku 28–29 września 2022 r. Wziął udział w kilku innych konferencjach: konferencji „Echoes of Antiquity” (Wydział Archeologii UW, Muzeum Łazienki Królewskie, Warszawa, 22–24 czerwca 2022 r.), gdzie zaprezentował referat *Classical Monumentalism and the Rise of a Modern Capital – the Case of Congress Poland, 1815–1830*; konferencji „230 lat historii Cmentarza Powązkowskiego” (Zamek Królewski w Warszawie, Fundacja Stare Powązki, Warszawa, 3 listopada 2022 r.) z referatem *Założenie Cmentarza Powązkowskiego a narodziny nowoczesnej nekropolii na ziemiach Rzeczypospolitej u schyłku XVIII w.*; konferencji „Józef Wybicki na tle epoki przełomu (koniec XVIII–początek XIX wieku” (Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, Wydział Historii UAM, Poznań, 12–13 grudnia 2022 r.) z referatem *Polityczna kariera Józefa Wybickiego a problem „otwartej elity” w Księstwie Warszawskim i Królestwie Polskim*. Wreszcie referat *The Royal Court and the Politics of Monarchical Image in Romanov Poland (1815–1830)* przedstawił na konferencji „Monarchy in Turmoil. Princes, Courts, and Politics in Revolution and Restoration, 1780–1830”, która odbyła się na Uniwersytecie w Leiden (18–20 maja 2022 r.).

Jako dyrektor Muzeum Zamkowego w Sandomierzu dr Getka-Kenig był kuratorem dwóch wystaw czasowych: *Szlachta sandomierska na Sejmie Wielkim 1788-1792*<sup>12</sup> oraz *Jagiello – Matejko. Król w twórczości Mistrza*.

Za swoją książkę habilitacyjną dr Getka-Kenig otrzymał w 2022 r. główną Nagrodę im. prof. Jerzego Skowronka, Magazyn Literacki Książki<sup>13</sup>.

Dr Monika Wiśniewska zajmowała się trzema zagadnieniami: badała aspekty demograficzne, socjalne, społeczne, zdrowotne i edukacyjne dzieciństwa w okresie powojnia w Polsce oraz problem opieki instytucjonalnej nad dzieckiem osieroconym i opuszczonym (na podstawie źródeł archiwalnych Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej, Ministerstwa Zdrowia, Ministerstwa Oświaty oraz Ministerstwa Ziem Odzyskanych)<sup>14</sup>; zajmowała się przebiegiem kształcenia i rozwoju naukowego osób duchownych w Polsce na początku lat siedemdziesiątych XX w. (na podstawie źródeł oraz informacji pozyskanych z polskich i zagranicznych archiwów kościelnych – diecezjalnych i zakonnych)<sup>15</sup>; wreszcie prowadziła badania biograficzne kobiet – uczonych, działaczek oświatowych i społecznych: prof. Barbary Otwinowskiej (1924–2018), specjalizującej się w zakresie literatury staropolskiej, językoznawczynie, kustoszki pamięci narodowej, osoby zasłużonej dla upamiętnienia historii kobiet-więźniarek politycznych okresu stalinowskiego, oraz Barbary Teresy Żulińskiej

12 Zob. idem, *Szlachta sandomierska na Sejmie Wielkim 1788–1792. Katalog wystawy czasowej w Muzeum Zamkowym w Sandomierzu*, Sandomierz 2022.

13 Idem, *Stanisław Kostka-Potocki. Studium magnackiej kariery w dobie upadku i „wskrzeszenia” Polski*, Warszawa 2021.

14 Ich efektem jest artykuł: M. Wiśniewska, *Determinanty rozwoju psychofizycznego dzieci w Polsce w pierwszych latach po II wojnie światowej*, „Glaukopis” 2022, nr 40, s. 240–269.

15 Zob. eadem, „Działalność ekstremistów kościelnych stwarza niekorzystny klimat we wzajemnych stosunkach”. *Relacje między biskupami warszawskimi a władzami stołecznymi w okresie stanu wojennego w dokumentach Wydziału do spraw Wyznań w Warszawie*, [w:] *Biskupi w rzeczywistości politycznej Polski „ludowej”*, t. 2, red. R. Łatka, Warszawa 2022, s. 446–483.

CR (1881–1962), siostry zakonnej ze Zgromadzenia Sióstr Zmartwychwstania Pańskiego, pedagog katolickiej, znawczynie wychowania przedszkolnego, publicystki. Podstawę źródłową badań stanowiły w pierwszym przypadku archiwalia pochodzące z Archiwum UW (akta personalne, przebieg studiów), Archiwum IPN (akta personalne, dokumentacja dotycząca inwigilacji, aresztowania, procesu i uwięzienia) oraz Archiwum Instytutu Badań Literackich PAN (akta personalne, przebieg zatrudnienia, rozwój zawodowy). Ponadto dr Wiśniewska przeprowadziła kwerendę w Zbiorach Specjalnych Biblioteki IBL PAN (źródła ikonograficzne) i Białskiej Bibliotece Cyfrowej (rodzina Kuczyńskich). Cennym źródłem okazały się zbiory audiowizualne Archiwum Historii Mówionej Muzeum Powstania Warszawskiego. Wykorzystała także źródła prasowe (czasopismo „Nike”) oraz przeprowadziła rozmowy i konsultacje z rodziną i przyjaciółmi prof. Otwinowskiej. W badaniach nad postacią s. Żulińskiej dr Wiśniewska korzystała z materiałów Archiwum Generalnego Sióstr Zmartwychwstank w Kętach oraz źródeł drukowanych, a jej biogram ukazał się już drukiem<sup>16</sup>. W *Słowniku biograficznym polskiego katolicyzmu społecznego* ukazały się jeszcze trzy inne opracowane przez dr Wiśniewską biogramy kobiece<sup>17</sup>.

Dr Wiśniewska była współorganizatorką konferencji „Edukacja pod bombami. Dzieci wojny. Uwarunkowania edukacyjne i oświata podczas II wojny światowej i w okresie powojnia” (IHN PAN, Instytut Pileckiego, Warszawa, 6 października 2022 r.), podczas której wygłosiła referat *Depedagogizacja dzieciństwa. Determinanty zdrowia i rozwoju uczniów w Polsce w pierwszych latach po II wojnie światowej*. Przygotowała także i opublikowała sprawozdanie z tej konferencji<sup>18</sup>. Bierze udział w projekcie badawczym NPRH jako redaktorka naukowa edycji źródłowej: Stefan Wyszyński, *Pro memoria*; jest też kierowniczką dwóch projektów: *Zygmunt Szczęśny Feliński (1822–1895)* (koordynacja prac nad opracowaniem i wydaniem audiobooka z tekstami źródłowymi, e-booka z tekstami źródłowymi i broszury papierowej z tekstami źródłowymi) oraz *Martyrologium duchowieństwa* (utworzenie bazy danych ok. 4500 rekordów, opracowanie publikacji). Oba projekty finansuje Instytut Dziedzictwa Myśli Narodowej.

Jesienią 2022 r. rozpoczął pracę w IHN PAN dr Michał Siermiński. Zasadniczym obszarem jego zainteresowań naukowych jest marksizm rozumiany jako ideologia naukowa w Polsce w latach 1945–1965 oraz jego wpływ na naukę i oświatę w tym okresie. Tak nakreślony program badawczy został już zainicjowany w postaci roboczo sformułowanego tematu pracy habilitacyjnej *Marksizm w PRL: między polityką, nauką i oświatą. Wokół postaci Adama Schaffa*. W 2022 r. dr Siermiński przeprowadził wstępne rozpoznanie istniejącej literatury przedmiotu, a także rozpoczął kwerendę w Bibliotece Narodowej, w której dostępna jest większość potrzebnych tekstów prasowych z epoki. Rezultaty pierwszego etapu badań przedstawione zostaną na seminarium Pracowni Dziejów Oświaty i Antropologii Kultury w drugiej połowie 2023 r.

16 Eadem, *Barbara Teresa Żulińska (1881–1962)*, [w:] *Słownik biograficzny polskiego katolicyzmu społecznego*, t. 4, red. R. Łatka, Warszawa 2022, s. 402–408.

17 Eadem, *Karolina Kaczorowska (1929–2021)*, [w:] *Słownik biograficzny*, s. 77–82; eadem, *Stefania Marianna Marciszewska-Posadzowa (1874–1955)*, [w:] *Słownik biograficzny*, s. 198–201; eadem, *Cecylia Plater-Zyberk (1853–1920)*, [w:] *Słownik biograficzny*, s. 242–247.

18 Eadem, *Konferencja naukowa „Edukacja pod bombami. Dzieci wojny. Uwarunkowania edukacyjne i oświata podczas II wojny światowej i w okresie powojnia”*, Instytut Historii Nauki PAN, Instytut Solidarności i Męstwa im. Witolda Pileckiego, Warszawa, 6 października 2022 roku, „Rozprawy z Dziejów Oświaty” 2022, t. 59, s. 325–329.

Ponadto przez większą część 2022 r. dr Siermiński pracował nad obszernym anglojęzycznym artykułem pod roboczym tytułem *Marxism and the Leap to the Kingdom of Modernity*. W tekście stawia prowokacyjną i całkowicie oryginalną tezę o fundamentalnej niejednoznaczności dzieła Karola Marksa. Staranna rekonstrukcja myśli „pierwszego” i „drugiego” Marksa pozwoliła na stworzenie dwóch modeli idealnych (Max Weber), które można spożytkować do wyjaśnienia pewnych wzorców myślenia, które uporczywie wracają w ramach tradycji marksistowskiej – aż do dzisiaj. (Jest to pomysł inspirowany dokonaniem Warszawskiej Szkoły Historyków Idei, a zwłaszcza określeniem przez jej przedstawicieli dwóch idealnych modeli romantycznego antyracjonalizmu: romantyzmu tradycji i romantyzmu charyzmy. Modele te historycy z WSHI wykorzystali do badań nad słowianofilstwem i romantyzmem Adama Mickiewicza.) Opracowanie powstaje w porozumieniu z redakcją czasopisma „Historical Materialism” i zostanie złożone do publikacji w tym piśmie. W zamierzeniu redakcji artykuł ma przyczynić się do promocji angielskiego przekładu książki dr. Siermińskiego *Pęknięta „Solidarność”. Inteligencja opozycyjna a robotnicy 1964–1981*<sup>19</sup>, który ma ukazać się w 2024 r. w wydawnictwie Brill. Artykułu ten ma również stanowić (podobnie jak jego projektowana część druga), historyczną i teoretyczną „podbudowę” wspomnianych wyżej badań w IHN PAN.

Dr Siermiński wystąpił z referatem *Tadeusz Kowalik wobec wystąpień robotniczych w PRL* na konferencji „Wokół myśli Tadeusza Kowalika: Kryzysy, transformacje, alternatywy”, która odbyła się w Warszawie 9 lipca 2022 r. (organizatorzy: Polskie Towarzystwo Ekonomiczne, Fundacja Naprzód, Fundacja im. R. Luksemburg, Instytut Wydawniczy Książka i Prasa). Bierze udział jako wykładowca w debatach publicznych, np. Forum Okrągłego Stołu (dwukrotnie, na zaproszenie prof. Pawła Śpiewaka i prof. Ireneusza Krzemińskiego wypowiadał się na temat antysemityzmu); dawał też gościnne wykłady na Wydziale Filozofii UW i w Centrum Europejskim UW.

Dr hab. Joanna Schiller-Walicka, prof. PAN kontynuowała prace nad spuścizną naukową prof. Andrzeja Walickiego, przygotowując do druku pierwszą część jego dzienników za lata 1961–1991. Praca polegała na odczytaniu z rękopisu 12 grubych zeszytów, przepisaniu ich oraz opatrzeniu przypisami i komentarzami. Fragmenty pisane są w języku rosyjskim i angielskim, wymagają więc przetłumaczenia na język polski. Dzienniki dotyczą w niewielkim stopniu spraw osobistych i koncentrują się przede wszystkim na działalności naukowej autora. Mowa jest m.in. o wystąpieniach w Klubie Krzywego Koła i dyskusjach tam prowadzonych, udziale w konferencjach (włącznie z krytycznym omówieniem prezentowanych referatów), zagranicznych pobytach stypendialnych (w tym szczegółowy opis przebiegu dwumiesięcznego pobytu w ZSRR w 1962 r.), o pracy w Instytucie Filozofii i Socjologii PAN, przygotowywaniu pracy habilitacyjnej, wydanej w 1964 r. Sporo jest refleksji o współpracownikach i osobach, z którymi autor utrzymywał relacje naukowe i towarzyskie. W 1980 r. prof. Walicki opuścił Polskę, wyjeżdżając do Australii, gdzie spędził 6 lat, ale ten okres opisany jest dość skrótowo. Ostatni, obszerny zeszyt, dotyczy pobytu w 1991 r. w ZSRR na stypendium Guggenheima i ukazuje burzliwy okres upadku ZSRR, przemian politycznych, gospodarczych i społecznych, jakie dokonywały się w tym czasie. Publikacja tomu, we współpracy z Fundacją Oratio Recta, przewidziana jest na koniec 2023 r.

19 M. Siermiński, *Pęknięta „Solidarność”. Inteligencja opozycyjna a robotnicy 1964–1981*, Warszawa 2020.

Prof. Schiller-Walicka przygotowała również artykuł prezentujący cztery nieznanne i niepublikowane wcześniej listy prof. Walickiego do Isaiaha Berlina z lat 1962–1965. Korespondencja Berlina do Walickiego jest kilkakrotnie publikowana, zarówno w brzmieniu oryginalnym, jak i w tłumaczeniu na język polski, nie ukazał się natomiast, jak dotąd, żaden list Walickiego do Berlina. Listy te, odnalezione w formie brulionów w archiwum domowym autora, pisane są po rosyjsku (trzy listy) i angielsku. Artykuł zawiera teksty zarówno w wersji oryginalnej, jak i polskim tłumaczeniu, a poprzedzony jest obszernym komentarzem wyjaśniającym historię znajomości obu uczonych oraz tło opisywanych w listach faktów. Treść listów została opatrzona stosownymi przypisami. Artykuł przewidziany jest do publikacji w 2023 r. w czasopiśmie „Analecta”.

Ponadto prof. Schiller-Walicka jako redaktorka naukowa przygotowała do druku wywiad-rzekę, w której prof. Jerzy J. Wiatr przedstawił dzieje socjologii w powojennej Polsce do 1989 r.<sup>20</sup>

### „Rozprawy z Dziejów Oświaty”

U schyłku 2022 r. ukazał się kolejny, 59 tom czasopisma, przy którego przygotowaniu pracują głównie członkowie Pracowni Dziejów Oświaty i Antropologii Kultury: Joanna Schiller-Walicka (redaktor naczelna), Jan Szumski (zastępca redaktor naczelnej), Monika Wiśniewska (sekretarz redakcji) i członkowie sekretariatu: Jakub Bajer, Mikołaj Getka-Kenig, Michał Jasiński, Michał Piekarski i Daniel Sunderland. Tom otwiera wspomnienie pióra prof. Władysławy Szulakiewicz o zmarłym 10 listopada 2022 r. nestorze polskich historyków wychowania, prof. Karolu Poznańskim. W tomie znalazły się artykuły Anety Bołdyrew i Małgorzaty Krakowiak, Izabeli Bożyk, Olgi Gajdaj, Macieja Górnego, Anny Landau-Czajki, Mirosława Łapota, Andrei Marianiego, Moniki Piotrowskiej-Marchewy, Jana Piskurewicza, Joanny Szady, Anatolija Wialikiego i Doroty Żołądź-Strzelczyk. Recenzję książki prof. Leszka Zasztowta przygotował Mikołaj Getka-Kenig, który jest także autorem sprawozdania z seminarium *Nauki ścisłe i humanistyczne w służbie polityki w Europie doby oświecenia*. Sprawozdania z konferencji naukowych napisali także Mikołaj Brenk, Marek Siwicki i Monika Wiśniewska. Roczniki „Rozpraw z Dziejów Oświaty” od 2018 r. są dostępne on-line<sup>21</sup>.

### Seminarium z historii oświaty i dziejów ruchu umysłowego

Od 2020 r. seminarium Pracowni (pod kierunkiem dr hab. Joanny Schiller-Walickiej, prof. PAN i dr hab. Iwony Pugacewicz, prof. UW) odbywa się we współpracy z Centre de civilisation polonaise – Université Paris-Sorbonne. Spotkania odbywają się co miesiąc. Program seminariów znaleźć można na stronie internetowej IHN PAN<sup>22</sup>.

20 J.J. Wiatr, P. Kozłowski, *O socjologii w Polsce Ludowej rozmów jedenaście*, red. nauk. J. Schiller-Walicka, Warszawa 2022 (Fontes Rerum ad Historiam Scietiae Spectantium, t. 32, series recentior 14).

21 CEON Biblioteka Nauki, [yadda.icm.edu.pl/yadda/element/bwmeta1.element.da885551-d867-36c1-b931-cb-f01bf10b8f](https://yadda.icm.edu.pl/yadda/element/bwmeta1.element.da885551-d867-36c1-b931-cb-f01bf10b8f) [dostęp 23.05.2023].

22 Seminarium z historii oświaty i dziejów ruchu umysłowego, [www.ihnpan.pl/seminarium-z-historii-oswiaty/](http://www.ihnpan.pl/seminarium-z-historii-oswiaty/) [dostęp 23.05.2023].

## Bibliografia

- Getka-Kenig M., *Od Staszica do Grochulskiej – badania nad biografią Stanisława Kostki Potockiego*, „Studia Wilanowskie” 2021 [2022], t. 28, s. 41–56.
- Getka-Kenig M., *Stanisław Kostka-Potocki. Studium magnackiej kariery w dobie upadku i „wskrzeszenia” Polski*, Warszawa 2021.
- Getka-Kenig M., *Szlachta sandomierska na Sejmie Wielkim 1788–1792. Katalog wystawy czasowej w Muzeum Zamkowym w Sandomierzu*, Sandomierz 2022.
- Getka-Kenig M., *Uwagi o politycznym znaczeniu klasycyzmu w architekturze sakralnej okresu stanisławowskiego – przypadek katedry wileńskiej*, „Studia Waweliana” 2019–2020 [2022], t. 20–21, s. 105–123.
- Getka-Kenig M., *Zagadnienia budownictwa cywilnego w pracach Rady Administracyjnej Królestwa Polskiego okresu konstytucyjnego (1815–1830)*, „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej” 2022, t. 70, nr 1, s. 1–70, DOI 10.23858/khkm70.2022.1.003.
- Piekarski M., *Henryk Melcer-Szczawiński w kontekście jego epoki*, [w:] *Długi wiek XIX w muzyce*, red. M. Sulek, Warszawa 2022, s. 57–92.
- Piekarski M., *Karol Mikuli, uczeń Fryderyka Chopina i dyrektor konserwatorium we Lwowie. W 200. rocznicę urodzin pianisty i kompozytora (1821–2021)*, „Studia Chopinowskie” 2021 [2022], nr 2 (8), s. 4–21, DOI 10.56693/sch.2021.02.01.
- Piekarski M., *Lwowska Pani Twardowska*, „Cracovia Leopoldis” 2022, nr 3, s. 44–45.
- Piekarski M., *Muzycy i muzyka w kręgu rodziny Węsfawskich w Wilnie*, „Muzyka” 2022, nr 2 (265), s. 63–90, DOI 10.36744/m.1294.
- Piekarski M., *Pamięć o rodzinie Szymanowskich we Lwowie*, „Cracovia Leopoldis” 2022, nr 4, s. 47–48.
- Piekarski M., *Pierwsza Dyrektoressa*, „Cracovia Leopoldis” 2022, nr 2, s. 40–42.
- Piekarski M., *Rapsodia ukraińska w przedwojennej Polsce*, „Ruch Muzyczny” 2022, nr 7, s. 18–19.
- Piekarski M., *Teatr hrabiego Skarbka*, „Cracovia Leopoldis” 2022, nr 1, s. 43–44.
- Piekarski M., *Z badań nad repertuarem operowym Teatru Narodowego w drugiej połowie XVIII w. Nieznana praca magisterska obroniona na Uniwersytecie Warszawskim w 1938 r.*, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 2022, t. 67, nr 2, s. 65–84, DOI 10.4467/0023589xkhnt.22.012.15826.
- Piskurewicz J., *O życiu i działalności Romana Pollaka. Zarys biograficzny w 50 rocznicę śmierci*, „Rocznik Towarzystwa Naukowego Warszawskiego” 2021–2022, t. 84, s. 89–108.
- Piskurewicz J., *Roman Pollak (1886–1972) i jego rola w rozwoju stosunków naukowych i kulturalnych polsko-włoskich*, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 2022, t. 67, nr 3, s. 43–90, DOI 10.4467/0023589xkhnt.22.023.16326.
- J. Piskurewicz, *Roman Pollak – inicjator i opiekun Instytutu Kultury Polskiej im. Attilio Begeya przy Uniwersytecie w Turynie*, „Rozprawy z Dziejów Oświaty” 2022, t. 59, s. 189–221.
- Siermiński M., *Pęknięta „Solidarność”. Inteligencja opozycyjna a robotnicy 1964–1981*, Warszawa 2020.
- Sunderland D., *Argument z postmodernizmu. Epizod z wojny twórców z krytykami*, [w:] *Śmierć krytyki. Kultura uczestnictwa a przemiany krytyki XX i XXI w.*, red. A. Górka, E. Janiak, K. Jędrasiak, Łódź 2022, s. 29–38.

- Sunderland D., *Poland v Gender Studies: The Academic Fight for Equality and the Government Backlash*, [w:] *Science Policy and the Politics of Science: Book of Abstracts*, Brussel 2022, s. 99.
- Urbanik-Kopec A., *Dziewczyńska wyobraźnia jako osobliwa siła bezsilnych*, „Czas Kultury” 2022, nr 2 (213), s. 60–70.
- Urbanik-Kopec A., *Matrymonium. O małżeństwie nieromantycznym*, Warszawa 2022.
- Wiatr J.J., Kozłowski P., *O socjologii w Polsce Ludowej rozmów jedenaście*, red. nauk. J. Schiller-Walicka, Warszawa 2022 (Fontes Rerum ad Historiam Scietiae Spectantium, t. 32, series recentior 14).
- Wiśniewska M., *Barbara Teresa Żulińska (1881–1962)*, [w:] *Słownik biograficzny polskiego katolicyzmu społecznego*, t. 4, red. R. Łatka, Warszawa 2022, s. 402–408.
- Wiśniewska M., *Cecylia Plater-Zyberk (1853–1920)*, [w:] *Słownik biograficzny polskiego katolicyzmu społecznego*, t. 4, red. R. Łatka, Warszawa 2022, s. 242–247.
- Wiśniewska M., *Determinanty rozwoju psychofizycznego dzieci w Polsce w pierwszych latach po II wojnie światowej*, „Glaukopis” 2022, nr 40, s. 240–269.
- Wiśniewska M., *„Działalność ekstremistów kościelnych stwarza niekorzystny klimat we wzajemnych stosunkach”. Relacje między biskupami warszawskimi a władzami stołecznymi w okresie stanu wojennego w dokumentach Wydziału do spraw Wyznań w Warszawie*, [w:] *Biskupi w rzeczywistości politycznej Polski „ludowej”*, t. 2, red. R. Łatka, Warszawa 2022, s. 446–483.
- Wiśniewska M., *Karolina Kaczorowska (1929–2021)*, [w:] *Słownik biograficzny polskiego katolicyzmu społecznego*, t. 4, red. R. Łatka, Warszawa 2022, s. 77–82.
- Wiśniewska M., *Konferencja naukowa „Edukacja pod bombami. Dzieci wojny. Uwarunkowania edukacyjne i oświata podczas II wojny światowej i w okresie powojnia”*, Instytut Historii Nauki PAN, Instytut Solidarności i Męstwa im. Witolda Pileckiego, Warszawa, 6 października 2022 roku, „Rozprawy z Dziejów Oświaty” 2022, t. 59, s. 325–329.
- Wiśniewska M., *Stefania Marianna Marciszewska-Posadzowa (1874–1955)*, [w:] *Słownik biograficzny polskiego katolicyzmu społecznego*, t. 4, red. R. Łatka, Warszawa 2022, s. 198–201.

dr hab. **Joanna Schiller-Walicka**, prof. PAN, profesor nadzwyczajny w Instytucie Historii Nauki im. L. i A. Birkenmajerów PAN, kierowniczka Pracowni Dziejów Oświaty i Antropologii Kultury, historyk oświaty i nauk humanistycznych. Zajmuje się historią szkolnictwa średniego i wyższego w Królestwie Polskim i Imperium Rosyjskim w XIX w., historią organizacji i nauki na uniwersytetach Europy Środkowo-Wschodniej.

e-mail: [j.schiller@onet.eu](mailto:j.schiller@onet.eu)

Data zgłoszenia artykułu: 23 maja 2023

Data przyjęcia do druku: 15 czerwca 2023